УЗБЕКБИРЛАШУВ

САМАРҚАНД КООПЕРАТИВ ИНСТИТУТИ
САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ БУХГАЛТЕРЛАР
ВА АУДИТОРЛАР АССОЦИАЦИЯСИ

М.Қ.ПАРДАЕВ

КОРХОНАНИНГ МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАҲЛИЛИ

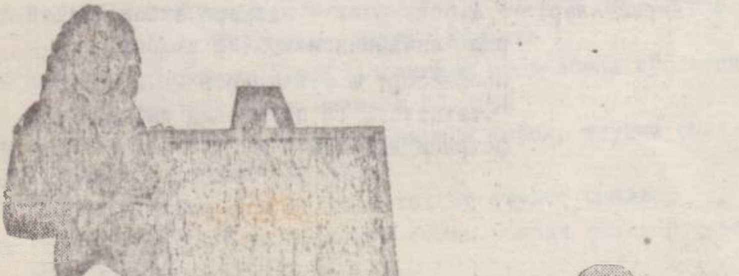

Самарқанд-1997

33
П21

Пардаев М.Қ. Корхонанинг меҳнат потенциали таҳлили. Махсус мухаррир академик И.Т.Абдукаримов - Самарқанд СамКИ, СВЕАА, 1997.

Ушбу ишда корхонанинг меҳнат потенциалига оид тушунчалар, уларни ифодаловчи кўрсаткичларни аниқлаш ва таҳлил қилиш йўллари кўрсатиб берилган. Тегишли чизма ва жадваллар орқали назария билан амалиётнинг уйғунлашувига эришилди.

Иш олий ва урта махсус ўқув юртлари талаба ва ўқитувчиларига, бухгалтерлар, меҳнатни ташкил этиш билан шуғулланувчи барча мутахассисларга, тадбиркорларга мўлжалланган.

Тақризчилар: Р.А.Абдуллаев - Халкаро ахборотлаштириш академияси мухбир аъзоси, профессор; Ш.У.Хайдаров - СамКИ "Статистика ва иктисодий тахлил" кафедраси доценти и.ф.н.

© СамКИ, СВЕАА, М.Қ.Пардаев, 1997.

Библиотека
СамСХИ
ИНВ. № 339478

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАҲЛИЛИ

Ушбу ишда қуйидаги муҳим саволлар кўрилади.

* Меҳнат потенциали таркиби
* Меҳнат потенциали тушунчаси
* Меҳнат ресурслари
* Ходимлар сони
* Меҳнат потенциалига оид кўрсаткичларни аниқлаш усули
* Иш кучининг қиймати
* Иш кучининг баҳоси
* Меҳнат потенциалини ифодаловчи кўрсаткичлар
* Меҳнат потенциали ҳолатини ифодаловчи кўрсаткичлар ва уларни аниқлаш йўллари
* Меҳнат потенциали билан таъминланганликни ифодаловчи кўрсаткичлар ва уларни аниқлаш йўллари
* Меҳнат потенциали самарадорлигини ифодаловчи кўрсаткичлар тизими ва уларни аниқлаш йўллари
* Меҳнат потенциали самарадорлигига таъсир этувчи омиллар ва уларни ҳисоблаш йўллари
* Меҳнат унумдорлиги ва унга таъсир этувчи омиллар
* Натижага меҳнат унумдорлиги билан боғлиқ омиллар таъсирини ҳисоблаш усули

3

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ТАРКИБИ

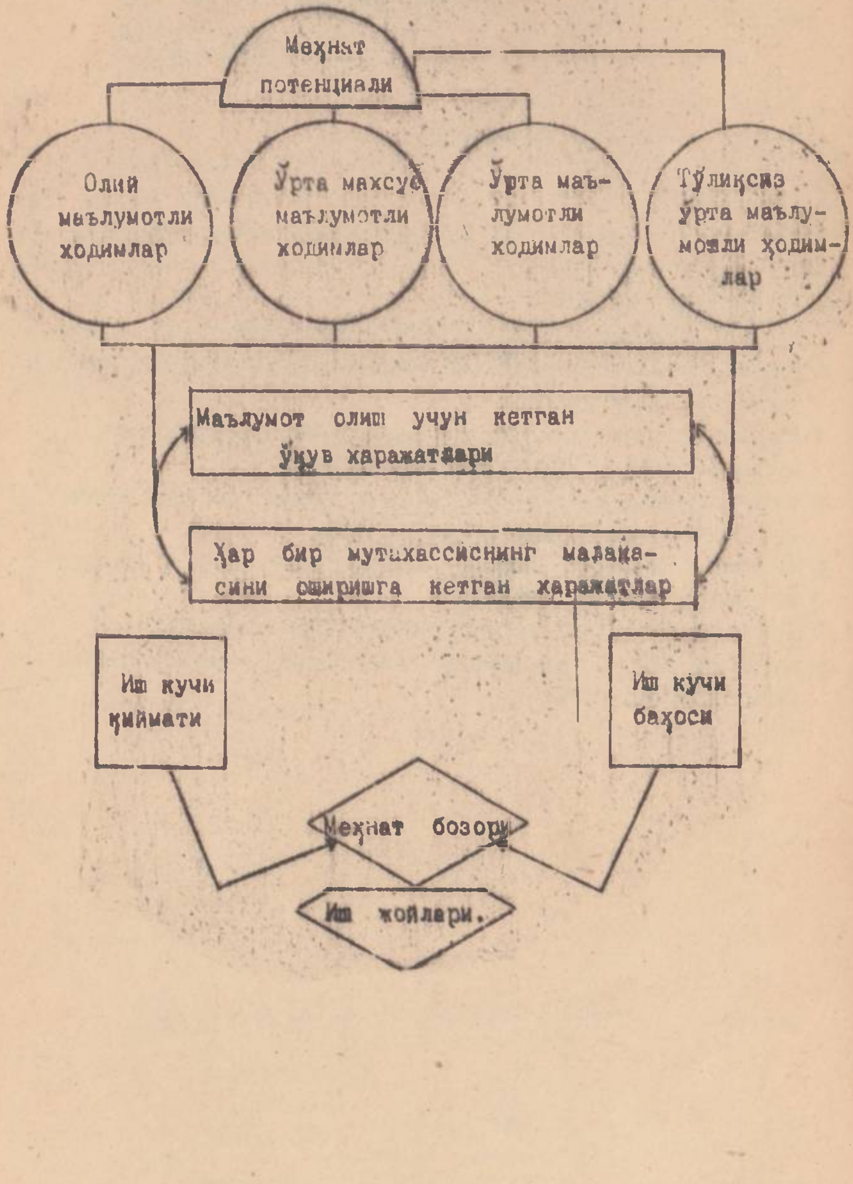

МЕХНАТ ПОТЕНЦИАЛИ – Бирор кўзда тутилган ишни (фаолиятни) бажаришга қодир бўлган турли малакага эга барча ишчи ва хизматчилар мажмуасидир.

Меҳнат потенциали натурал ва қиймат кўрсаткичида ифодаланади.

Меҳнат потенциалининг натурал миқдори

Мп (киши) = Олий маълумотли ходимлар (Омх) + Ўрта махсус маълумотли ходимлар (Ўммх) + Ўрта маълумотли ходимлар (Ўмх) + Тўлиқсиз ўрта маълумотли ходимлар (ТЎмх)

Меҳнат потенциалининг қиймати

$$\text{Мп} = (\text{Омх}_{\text{харaж.}} \cdot \text{Ком}) + (\text{Ўммх}_{\text{харaж.}} \cdot \text{Кмм}) + (\text{Ўмх}_{\text{харaж.}} \cdot \text{Кум}) + (\text{ТЎмх}_{\text{харaж.}} \cdot \text{Ктум})$$

Бунда: Ком – олий маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштирма қийматда баҳолаш коэффициенти;

Кмм – Ўрта махсус маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштирма қийматда баҳолаш коэффициенти;

Кум – Ўрта маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштирма қийматда баҳолаш каэффициенти;

Ктум – тўлиқсиз маълумотли ходимларга кетган харажатларни солиштирма қийматда баҳолаш коэффициенти.

МЕҲНАТ РЕСУРСЛАРИ ДЕГАНДА КОРХОНАДА БАНД бўлган меҳнатга қобилиятли ёшдаги (эркаклар I6-60 ёш, аёллар I6-55 ёш) ишчи ва хизматчилар тушуниладн.

Меҳнат ресурси натурал кўрсаткичда ифодаланади.

Меҳнат ресурслари (Мр) = Ишчилар (И) + Мухандис техник ходимлар (Мтх) + хизматчилар (Хз) + Бошқарув ходимлари (Бх)

Мр= И + Мтх + Хз + Бх

Ходимлар сони - корхонада банд бўлган (ёшидан қатий назар) барча ишчи ва хизматчилар йиғиндисига тенг. Бу ҳам фақат натурал миқдорда ифодаланади.

X = И + Мтх + Хз + Бх

Ходимлар сони меҳнат ресурсларидан ишлаётган пенсионер ва усмирлар сонига куп буледи. Масалан, Мр = 200, X = 220. ишлаётган пенсионер ва усмирлар = 20

X > МР
220 > 200

220 - 200 = 20

МЕҲНАТ ПОТЕНСИАЛИГА ОИД КЎРСАТКИЧЛАРНИ АНИҚЛАШ

Корхонада қуйидаги таркибда ишчи ва хизматчилар фаолият кўрсатади.

1. Олий маълумотли ходимлар - 22
   Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар - 3
2. Ўрта махсус маълумотли ходимлар - 31
   Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар - 4
3. Ўрта маълумотли ходимлар - 50
   Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар - 12
4. Тулиқсиз Ўрта маълумотли ходимлар - 18
   Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар - 1
5. Жами ишда банд бўлган ходимлар (1к+2к+3к+ 4к)-121
   Шу жумладан пенсионер ва ўсмирлар - 20

Ушбу маълумотларга асосан меҳнат потенциали билан боғлиқ кўрсаткичлар қуйидагича аниқланади:

Меҳнат ресурслари

(22 - 3)+(31 + 4)+(50 - 12)+(18 - 1) = 101

Ходимлар сони

22 + 31 + 50 + 8 = 121

Ишлаётган пенсионерлар ва ўсмирлар сони

3 + 4 + 12 + 1 = 20

Меҳнат потенциали

22 + 31 + 50 + 18 = 121 ёки 101 + 20

ИШ КУЧИНИНГ ҚИЙМАТИ - шу ходимнинг (мутахассиснинг) шаклланишига кетган харажатлар билан ифодаланади. (Икқ)

Икқ = Урта маълумот олишга кетган сарф харажатлар (Ум) + Урта махсус маълумот олишга кетган харажатлар (Умм) +

+ Олий маълумот олишга кетган харажатлар (Олм) + Малака оширишга кетган харажатлар (Мо)

$$y = \sum_{i=1}^{4} x_i \qquad (i = \overline{1,n}) \quad n=4$$

ИШ КУЧИНИНГ БАҲОСИ - ходимга (мутахассисга) тўланадиган асосий ва қўшимча меҳнат ҳақида ифодаланади. (Икб)

Икб = Асосий меҳнат (Амх) ҳақи + Қўшимча меҳнат ҳақи (Кмх)

+ Ҳар хил рағбатлантириш йўли билан тўловлар (Рт)

$$y = \sum_{i=1}^{3} x_i \qquad (i = \overline{1,3})$$

ИШ КУЧИНИНГ ҚИЙМАТИНИ ВА БАҲОСИНИ АНИҚЛАШНИНГ ҲИСОБ-КИТОБИ

Ушбу кўрсаткичлар ўрта ҳисобда бир киши мисолида аниқланади.

1. Ўрта маълумот олиш учун кетган харажатлар миқдори) (10 йилда 3 мингдан)	- 30,0 минг сўм
2. Ўрта махсус маълумот олиш учун кетган харажатлар (2 йилда 5 мингдан)	- 10,0 минг сўм
3. Олий маълумот олишга кетган харажатлар (4 йилда 15 мингдан)	- 60,0 минг сўм
4. Малака оширишга кетган харажатлар	- 5,0 минг сўм
5. 16 йил маълумот олиш учун кетган жами харажатлар, яъни иш кучининг қиймати (1қ+2қ+3қ+4қ)	- 105,0 минг сўм
6. Ходимга тўланадиган бир ойлик асосий меҳнат ҳақи	- 3,5 минг сўм
7. Барча қўшимча меҳнат ҳақи	- 1,0 минг сўм
8. Хар хил рағбатлантириш йули билан бериладиган тўловлар	- 0,8 минг сўм
9. Иш кучининг баҳоси (6қ+7қ+8қ)	- 5,3 минг сўм

Ҳозирги пайтда ҳар бир ходимнинг маълумот олиш учун ўрта ҳисобда бир кишига қанча маблағ сарф қилиниши аниқланмоқда. Ушбу мисолда услубий кўргазма учун тахминий рақамлардан фойдаланилди.

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИНИ (Мп) ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ

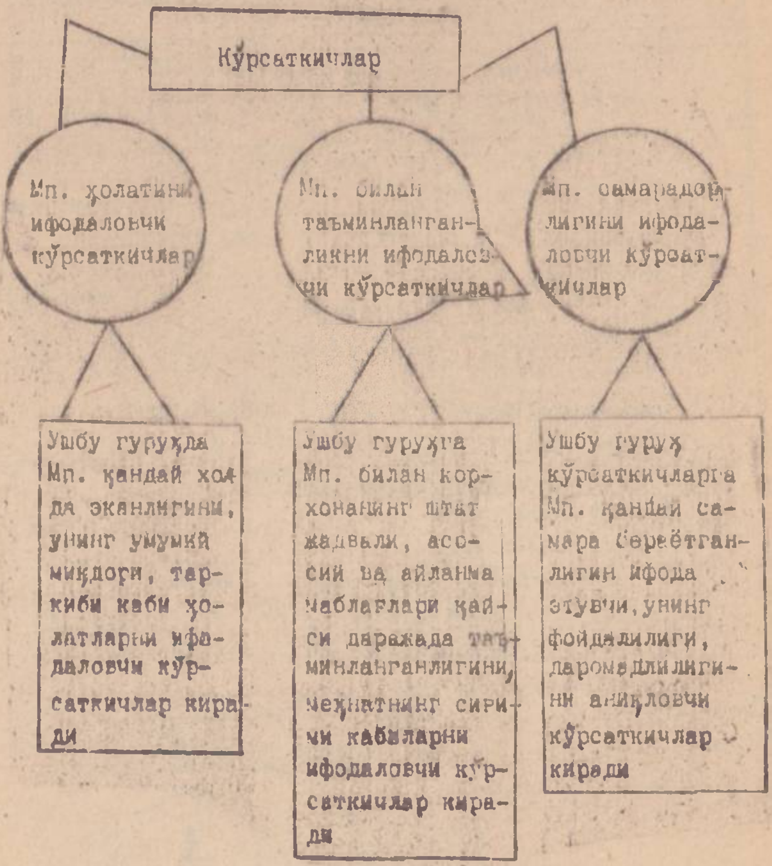

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (МП) ҲОЛАТИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАРНИ АНИҚЛАШ ЙЎЛЛАРИ

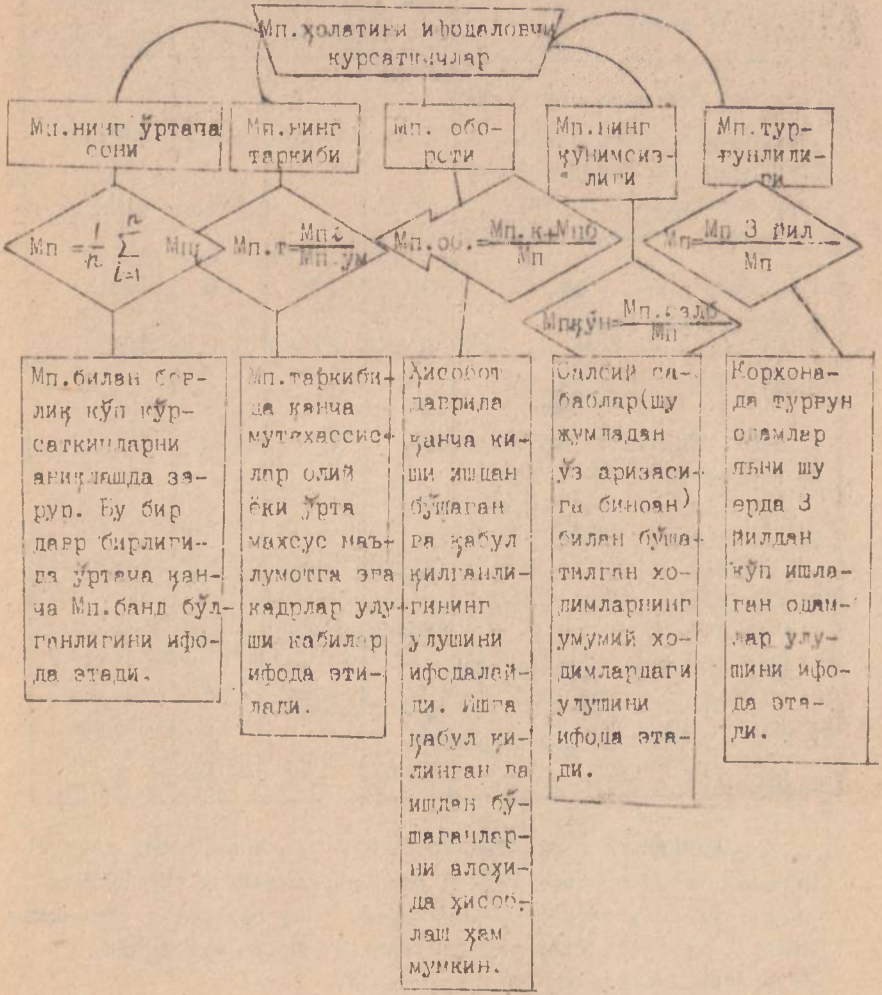

Меҳнат потенциали ҳолатини ифодаловчи
кўрсаткичларни аниқлаш ҳисоб-китоби.

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+,-).	Ўзгариш суръати, %
1. Меҳнат потенциалининг ўрта йиллик сони, киши	112	121	+ 9	108,0
2. Шу жумладан олий маълумотли мутахассислар, киши	20	22	+ 2	110,0
3. Уларнинг улуши, % (2қ.100:1қ)	17,86	18,18	+ 0,32	101,8
4. Ишчилар сони, киши	98	106	+ 8	108,2
5. Ишчиларнинг улуши, % (4қ.100:1қ)	87,5	87,6	+ 0,1	100,1
6. Ишга қабул қилинганлар, киши	10	17	+ 7	170,0
7. Ишдан бўшатилганлар, киши	5	8	+ 3	160,0
8. Шу жумладан салбий асослар билан бўшатилган, киши	3	5	+ 2	166,7
9. Мп. обороти, коэфф. ((6қ+7қ) : 1қ)	0,134	0,207	+ 0,073	154,5
10. Мп. қўнимсизлиги, коэфф. (8қ : 1қ)	0,027	0,041	+ 0,014	151,9
11. Шу корхонада 3 йилдан кўп ишлаган ходимлар сони, киши	101	105	+ 4	104,0
12. Мп. турғунлиги, коэффициентда (11қ : 1қ)	0,90	0,87	- 0,03	96,7

Жадвалдаги кўрсаткичлар сони анча қисқартириб олинди. Масалан, меҳнат потенциалини ходимлар малакаси бўйича оладиган бўлсак у тўртта бўлиши керак. Аммо биз фақат олий маълумотли мутахассислар улушини аниқлаш билан чекландик. Буни услубий асос учун шундай қилинди.

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (Мп) БИЛАН ТАЪМИНЛАНГАНЛИКНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАРНИ АНИҚЛАШ ЙЎЛЛАРИ

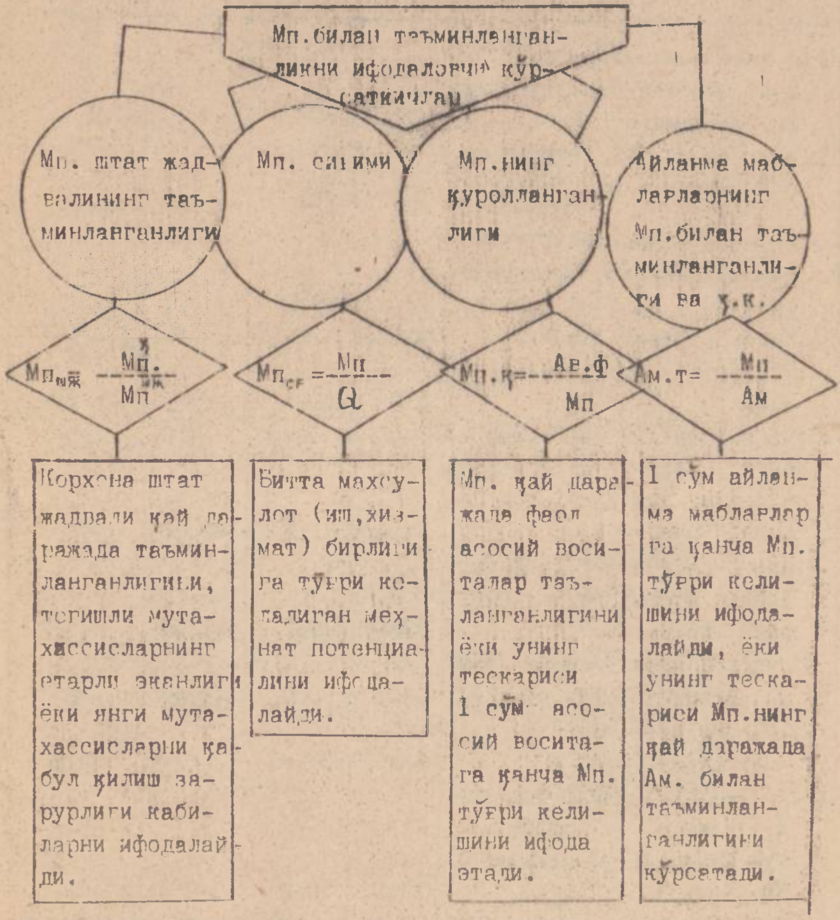

Меҳнат потенциали билан таъминланганликни ифодаловчи кўрсаткичлар ҳисоб-китоби

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+,-)	Ўзгариш суръати
1.Меҳнат потенциали сони штат жадвали бўйича, тегишли йил бошида, киши	107	109	+ 2	101,9
2.Ҳақиқий меҳнат потенциали сони, тегишли йил бошида, киши	110	114	+ 4	103,6
3.Мп.штат жадвалининг таъминланганлиги, коэффициентда (1қ : 2қ)	97,3	95,6	- 1,7	98,0
4.Маҳсулот ҳажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ 1111,2	124,3
5.Мп. ўртача йиллик миқдори, киши	112	121	+ 9	108,0
6.Меҳнат сиғими бир миллион сўм маҳсулотга тўғри келадиган ходимлар сони, киши (5қ : 4қ)	24,4	21,2	- 3,2	86,9
7.Асосий воситалар фаол қисмининг ўртача йиллик қиймати, минг сўм	3726	3938	+ 212	105,7
8.Айланма маблағларнинг ўртача йиллик қиймати, минг сўм	5660	6000	+ 340	106,0
9.Мп.нинг қуролланганлиги, минг сўм (7қ : 5қ)	33,27	32,55	- 0,72	27,8
10.Асосий воситаларнинг Мп. билан таъминланганлиги, бир миллион сўм АВ.га тўғри келадиган Мп., киши (5қ : 8қ)	19,8	20,2	+ 0,4	102,0

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТИЗИМИ ВА УЛАРНИ АНИҚЛАШ ЙЎЛЛАРИ

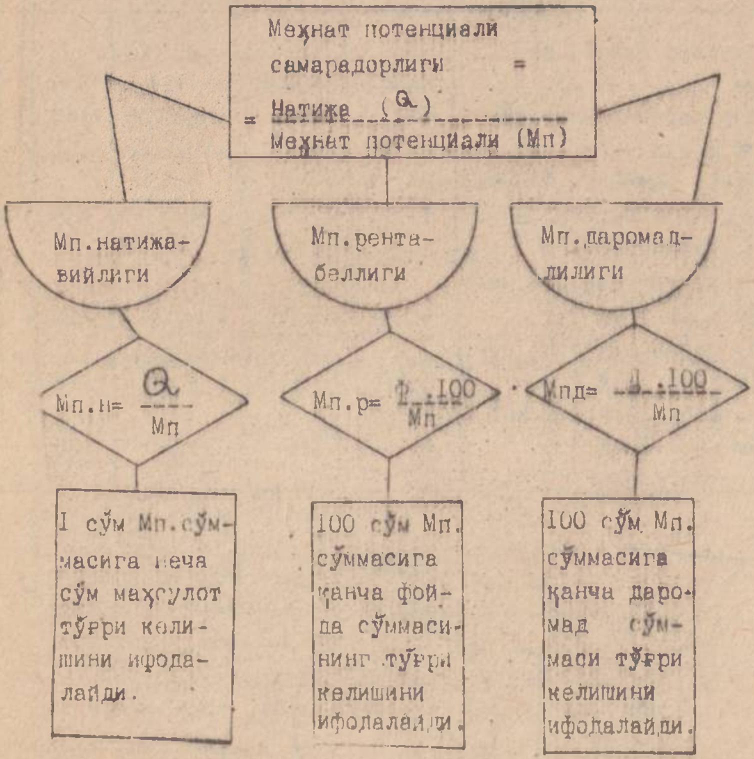

Меҳнат потенциали самарадорлигини ифодаловчи кўрсаткичларнинг ҳисоб-китоби

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	ҳисобот йилида	фарқи (+,-)	Ўзгариш суръати
I. Маҳсулот ҳажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ 1111,2	124,3
2. Ялпи даромад, минг сўм	511,0	711,7	+ 200,7	140,6
3. Соф фойда, минг сўм	368,0	496,2	+1019,8	121,2
4. Меҳнат потенциали ўртача йиллик миқдори, киши	112	121	+ 9	108,0
5. Мп. натижавийлиги, яъни меҳнат унумдорлиги, минг сўм (1к : 4к)	40,92	47,06	+ 6,14	115,0
6. Мп. даромадлилиги, минг сўм (2к : 4к)	4,56	5,88	+ 1,32	128,9
7. Мп. фойдалилиги, минг сўм (3к : 4к)	3,29	4,10	+ 0,81	124,6

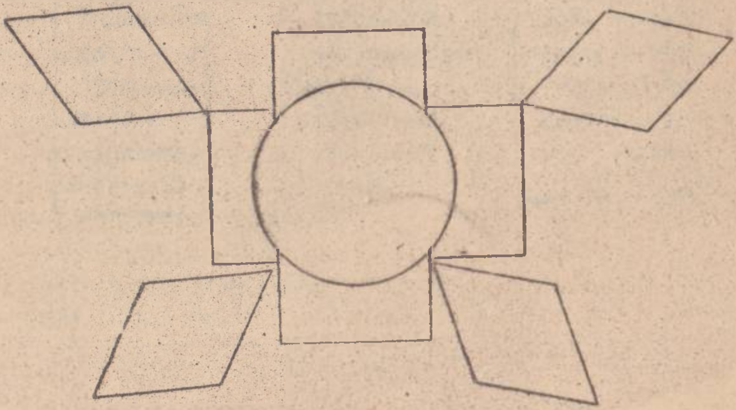

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИ (РЕНТАБЕЛЛИГИ) ВА УНГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАРНИ АНИҚЛАШ ҲИСОБ - КИТОБИ

Меҳнат потенциали рентабеллиги фойдани юзга кўпайтириб унинг миқдори ёки қийматига бўлиш йўли билан аниқланади.

$$\text{Меҳнат потенциали самарадорлиги (Мпс)} = \frac{\text{Фойда (Ф)}}{\text{Меҳнат потенциали (Мп)}}$$

Ушбу кўрсаткич ўзгаришига фойда ва меҳнат потенциали миқдори таъсир қилади. Буларнинг натижага таъсирини аниқлаш учун қайта ҳисоблаш усулидан фойдаланилади. Қайта ҳисобланган меҳнат потенциали($Мпс^{кх}$) қуйидагича аниқланади: $Мпс^{кх} = \frac{Ф^{х}}{Мп^{р}}$

Меҳнат потенциалининг фойда эвазига ўзгариши (ΔМпс.ф)

$$\Delta Мпс.ф = Мпс^{кх} - Мпс^{р} = \left(\frac{Ф^{х}}{Мп^{р}}\right) - \left(\frac{Ф^{р}}{Мп^{р}}\right)$$

Меҳнат потенциали самарадорлигининг меҳнат потенциали ҳажми ўзгариши эвазига ўзгариши (ΔМпс.мп)

$$\Delta Мпс.сп = Мпс^{х} - Мпс^{кх} = \left(\frac{Ф^{х}}{Мп^{х}}\right) - \left(\frac{Ф^{х}}{Мп^{р}}\right)$$

Натижанинг умумий ўзгариши шу икки омил таъсирига тенг.

$$\Delta Мпс = \Delta Мпс.ф \pm \Delta Мпс.мп$$

Библиотека
СамСХИ
Инв. № 33947

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ САМАРАДОРЛИГИ ВА УНГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+,-)	Ўзгариш суръати,%
1. Соф фойда, минг сўм	368,0	496,2	+ 1019,8	121,2
2. Меҳнат потенциали, киши	112	121	+ 9	108,0
3. Меҳнат потенциали самарадорлиги, (рентабеллиги), сўм (1қ:2қ)	3286	4101	+ 815	124,8

Меҳнат самарадорлигининг қайта ҳисобланган миқдори ҳақиқий фойдани ўтган йилги меҳнат потенциалига бўлиш йўли билан аниқланади.

$$Мпс^{кҳ} = \frac{496,2}{112} = 4430$$

Меҳнат потенциали самарадорлиги соф фойда суммасининг 1019,8 минг сўмга кўпайганлиги эвазига 1144 сўмга ошган.

$$Мпс.ф = 4430 - 3286 = + 1144$$

Меҳнат потенциали миқдорининг 9 кишига кўпайганлиги унинг самарадорлигини 329 сўмга камайтирган:

$$Мпс.мп = 4101 - 4430 = - 329$$

Шу икки омил таъсири натижа ўзгаришининг умумий фаркига тенг:

$$1144 - 329 = + 815$$

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ (Мп) САМАРАДОРЛИГИГА (Мпс) УНИНГ АЛОҲИДА ЭЛЕМЕНТЛАРИ ЎЗГАРИШИНИНГ ТАЪСИРИНИ АНИҚЛАШ

$$\text{Мпс} = \frac{\text{Фойда (Ф)}}{\text{Мп}}$$

Меҳнат потенциали қуйидаги элементлардан ташкил топади:

$$\text{Мп} = \text{Омх} + \text{Уммх} + \text{Умх} + \text{ТУмх}$$

Олдинги фомулага меҳнат потенциали элементларини қўйилса натижа қуйидагича ифодаланади:

$$\text{Мпс} = \frac{\text{Ф}}{\text{Омх} + \text{Уммх} + \text{Умх} + \text{ТУмх}}$$

Меҳнат потенциали фарқи

$$\text{Мпс} = \text{М}^{\text{х}}\text{пс} - \text{М}^{\text{р}}\text{пс}$$

$$\text{Мпс} = \frac{\text{Ф}^{\text{х}}}{\text{О}^{\text{х}}\text{мх} + \text{У}^{\text{х}}\text{ммх} + \text{У}^{\text{х}}\text{мх} + \text{ТУ}^{\text{х}}\text{мх}} - \frac{\text{Ф}^{\text{р}}}{\text{О}^{\text{р}}\text{мх} + \text{У}^{\text{р}}\text{ммх} + \text{У}^{\text{р}}\text{мх} + \text{ТУ}^{\text{р}}\text{мх}}$$

МЕҲНАТ ПОТЕНЦИАЛИ ЎЗГАРИШИГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Натижага Ф узгаришининг таъсири ($\Delta Мпсф$)

$$\Delta Мпс.ф = Мпс^{ф} - Мпс^{р} = \frac{Ф^{х}}{Омх^{р} + Уммх^{р} + Умх^{р} + ТУмх^{р}} - Мпс^{р}$$

Натижага Омх ўзгаришининг таъсири ($\Delta Мпсомх$)

$$\Delta Мпс_{омх} = Мпс^{омх} - Мпс^{ф} = \frac{Ф^{х}}{Омх^{р} + Уммх^{р} + Умх^{р} + ТУмх^{р}} - Мпс^{ф}$$

Натижага Уммх ўзгаришининг таъсири ($\Delta МпсУММХ$)

$$\Delta Мпс_{уммх} = Мпс^{уммх} - Мпс^{омх} = \frac{Ф^{х}}{Омх^{р} + Уммх^{р} + Умх^{р} + ТУмх^{р}} - Мпс^{омх}$$

Натижага Умх ўзгаришининг таъсири ($\Delta Мпс.умх$)

$$\Delta Мпс.умх = Мпс^{умх} - Мпс^{уммх} = \frac{Ф^{х}}{Омх^{х} + Уммх^{х} + Умх^{х} + ТУмх^{р}} - Мпс^{уммх}$$

Натижага ТУмх ўзгаришининг таъсири ($\Delta Мпс.тум$)

$$\Delta Мпс.тумх = Мпс^{тумх} - Мпс^{умх} = \frac{Ф^{х}}{Омх^{х} + Уммх^{х} + Умх^{х} + ТУмх^{х}} - Мпс^{умх}$$

Барча омиллар таъсири натижанинг умумий фарқига тенг бўлади

$$\Delta Мпс = \Delta Мпс.ф \pm \Delta Мпс_{омх} \pm \Delta Мпс_{уммх} \pm \Delta Мпс_{умх} \pm \Delta Мпс.тумх$$

Меҳнат потенциали самарадорлиги ўзгаришига унинг алоҳида элементлари ўзгариши таъсирининг ҳисоб - китоби

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+.-)	Занжирли алмаштиришлар			
				I	II	III	IУ
1. Соф фойда, минг сўм	368,0	496.2	+ 1019,8	496,2	496,2	496,2	496,2
2. Олий маълумотли ходимлар, киши	20	22	+ 2	20	22	22	22
3. Ўрта махсус маълумотли ходимлар, киши	27	31	+ 4	27	27	31	31
4. Ўрта маълумотли ходимлар, киши	46	50	+ 4	46	46	46	50
5. Тўлиқсиз ўрта маълумотли ходимлар, киши	19	18	-1	19	19	19	19
6. Меҳнат потенциали, киши	112	121	+ 9	112	114	118	122
7. Меҳнат потенциали самарадорлиги, сўм	3286	4101	+ 815	4430	4353	4205	4067

ЖАДВАЛГА ХУЛОСА

Ушбу жадвал маълумотидан кўриниб турибдики, меҳнат потенциали самарадорлиги ҳисобот йилида ўтган йилга нисбатан 815 сўмга ошган. Бунга қуйидаги омиллар таъсир қилган:

1. Соф фойданинг 019,8 минг сўмга кўпайганлиги таъкидланганидек, натижани ... сўмга оширди:

   4430 - 3286 = + 1144 сўм

2. Олий маълумотли ходимлар сонининг 2 кишига кўпайганлиги натижага 77 сўмга салбий таъсир қилган:

   4353 - 4430 - 77 сўм

3. Ўрта маҳсус маълумотли ходимларнинг 4 кишига кўпайганлиги меҳнат самарадорлигини 148 сўмга камайтирган:

   4205 - 4353 = - 148 сўм

4. Ўрта маълумотли кишиларнинг 4 кишига купайганлиги натижани 138 сўмга камайтириб юборган:

   4067 - 4205 = + 138 сўм

5. Тўлиқсиз ўрта маълумотли ходимларнинг бир кишига камайиши меҳнат салоҳиятини 34 сўмга оширди:

   4101 - 4067 = + 34 сўм

Барча омиллар таъсири натижанинг умумий фарқига тенг: 1144-77 -148 -138+ 34 = + 815

МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ ВА УНГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБИ

Меҳнат унумдорлиги бир вақт бирлигида (кун, ой, чорак, йил) бир ходим томонидан яратилган маҳсулот (иш, хизмат) ҳажми билан ўлчанади. Бу натижани ходимларнинг ўртача сонига (вақт бирлигига) бўлиш йўли билан аниқланади.

Меҳнат унумдорлиги = $\dfrac{\text{Фаолият натижаси (Q)}}{\text{Ходимлар сони (Х)}}$

Қайта ҳисобланган Му (Му.қх) = $\dfrac{Q^{х}}{X^{р}}$

Мехнат унумдорлиги узгаришига фаолият натижаси таъсирини аниклаш

$$\Delta Му = Му^{кх} - Му^{р} = \left(\frac{Q^{х}}{X^{р}}\right) - \left(\frac{Q^{р}}{X^{р}}\right)$$

Мехнат унумдорлиги узгаришига ходимлар сони таъсирини аниклаш

$$\Delta Мух = Му - Му = \left(\frac{Q^{х}}{X^{х}}\right) - \left(\frac{Q^{х}}{X^{р}}\right)$$

Икки омил таъсири Му-нинг умумий фарқига тенг (ΔМу):

$$\Delta Му = \Delta Му \pm \Delta Мух$$

МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ ЎЗГАРИШИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ҲИСОБ - КИТОБИ

Кўрсаткичлар	Ўтган йилда	Ҳисобот йилида	Фарқи (+,-)	Ўзгариш суръати
1. Маҳсулот ҳажми, минг сўм	4583,3	5694,5	+ IIII,2	I24,3
2. Ходимлар сони, киши	II2	I2I	+ 9	I08,0
3. Меҳнат унумдорлиги, минг сўм	40,92	47,06	+ 6,I4	II5,0

Қайта ҳисобланган меҳнат унумдорлигини аниқлаш учун маҳсулот ҳажмининг ҳақиқий миқдорини ($Q^{х}_{ф}$) ходимлар сонининг ўтган йилги миқдорига ($Х^{р}$) бўлинади:

$$М_{у}^{кх} = \frac{Q^{х}_{т}}{Х^{р}_{т}} = \frac{5694,5}{II2} = 50,84$$

Маҳсулот ҳажмининг IIII,2 минг сўмга ошганлиги меҳнат унумдорлигининг 9,92 минг сўмга кўпайишига олиб келди:

50,84 - 40,92 = 9,92 минг сўм

Ходимлар сонининг 9 кишига кўпайиши меҳнат унумдорлигини 3,78 минг сўмга камайтирди:

47,06 - 50,84 = - 3,78

Барча омиллар таъсири натижа ўзгаришининг умумий фарқига тенг:

9,92 - 3,78 = + 6,I4

НАТИЖАГА (Q) ХОДИМЛАР СОНИ (X) ИШЧИЛАРНИНГ УМУМИЙ ХОДИМЛАРДАГИ ХИССАСИ (Уи) ВА УЛАР МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИНИНГ ТАЪСИРИНИ (Муи) АНИҚЛАШ

$Q = X \cdot Уи \cdot Муи$

Q нинг X эвазига ўзгаришини фарқли усул билан аниқлаш (ΔQx)

$\Delta Qx = (X^{х} - X^{р}) \cdot Уи^{р} \cdot Муи^{р}$

Q нинг Уи таъсири эвазига ўзгаришини аниқлаш (ΔQ уи)

$\Delta Qуи = X \cdot (Уи^{х} - Уи^{р}) \cdot Муи^{р}$

Q нинг Муи таъсири эвазига узгаришини аниқлаш (ΔQмуи)

$\Delta Qмуи = X \cdot Уи^{х} \cdot (Муи^{х} - Муи^{р})$

Q нинг узгаришига барча омилларнинг таъсири

$\Delta Q = \Delta Q_{х} \pm \Delta Qуи \pm \Delta Qмуи$

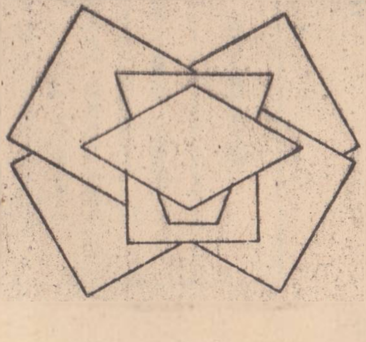

Маҳсулот ҳажмининг ўзгаришига (Q) ходимлар сони (Х), ишчиларнинг умумий ходимлардаги улуши (Уи) ва улар меҳнат унумдорлигининг (Муи) таъсирини аниқлаш ҳисоб - китоби

Кўрсаткичлар	ўтган йилда	ҳисобот йилида	фарқи (+,-)	Занжирли алмаштиришлар		
				I	II	III
I. Ходимлар сони, киши	II2	I2I	+ 9	I2I	I2I	I2I
2. Шу жумладан ишчилар сони	98	I06	+ 8	х	х	х
3. Ишчиларнинг умумий ходимлар сонидаги улуши, % (2қ:Iқ•I00)	87,5	87,6	+ 0,I	87,5	87,6	87,6
4. Ишчиларнинг меҳнат унумдорлиги, минг сўм (5қ:3қ)	46,77	53,72	+ 6,95	46.77	46,77	46,77
5. Маҳсулот ҳажми, минг сўм (Iқ . 3қ . 4қ)	4583,3	5694,5	+ IIII,2	495I,8	4957,4	5694,5

ХУЛОСА

Ушбу жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики натижанинг IIII,2 минг сўмга кўпайганлигига қуйидаги омиллар таъсир қилган

I. Ходимлар сонининг 9 кишига кўпайганлиги маҳсулот ҳажмини 368,5 минг сўмга кўпайтирган: 4951,8 - 4583,3 = + 368,5

2. Ишчиларнинг умумий ходимлардаги улушининг 0,1% кўпайганлиги маҳсулот хажмини 5,6 минг сўмга оширган: 4957,4 - 4951,8 = + 5,6

3. Ишчилар меҳнат унумдорлигининг 6,95 минг сўмга ошганлиги маҳсулот ҳажмини 737,I минг сўмга оширган: 5694,5

Одатдагидек, умумий фарқи 368,5

Статистика

чоп этилди.

580